

gnojiti vrte prav po vrhu zemlje, da se gnoj komaj pokrije. Porabi se v to na polovico segnit gnoj, ali druge reči, katere so že nekoliko segnile. Če je bila zemlja že poprej dobro pregnojena v globočini in se potem zmeša po vrhu s prav malo gnojem, da taka zemlja mladim rastlinkam, katere nimajo prvi hip globokih korenin, prav dobre hrane ter jim pomaga bujno rasti. Taka tla, gnojena po površji pri zalivanji, ne utrdijo se in ne spokajo, ker gnoj od zgoraj mokroto dalje drži, kakor navadna zemlja, in rastline dokazujejo, kako ugodno jim je tako gnojenje s svojo naglo in lepo rastjo.

Pri rabi na pol segnitega gnoja tudi sveže gnojenje rastlinam ne škoduje. Sveži, s slamo mešani gnoj naj se rabi le takrat, ko se hoče preveč težka in trda zemlja rahljati, povsod drugod naj se gnoji z na pol segnitim gnojem.

Shramba in pošiljatev cepičev po zimi.

Cepiče, katere rabimo za zimsko cepljenje, narezati je precej jeseni, kadar listje odpade in predno slana pritisne. Te cepiče položimo v senčen kraj ter jih nekoliko zaspimo z zemljo. Kakor hitro se prične hud ponočni mraz, moramo jih pobrati iz zemlje, zvezati jih po vrstah skupaj ter zaviti v močen papir, ki je s kakim cenim oljem napojen. Potem zavijmo cepiče v mah ter jih zakopljimo v drevesnici ali na vrtu na kak kraj, ki je varen miši. Na ta način ohranimo cepiče skozi celo zimo zdrave in sveže. Nobeden se ne pokvari, bodi še tako hud mraz. Olje vsled svoje narave zabrani, da se cepiči ne izsuše, in ne pusti mokrote do njih. Tako zavite cepiče je mogoče pošiljati tudi v najhujši zimi kolikor le daleč hočemo. Poslani cepiči pridejo gotovo zdravi v namenjeni kraj, da le niso med tem časom prišli v kak zakurjen prostor.

Razne reči.

* Zelo škodljiva je in med sadjarji jako razširjena navada, polagati na dno jame precejšnjo množino, dostikrat 30 centimetrov visoko, iverja, da celo kratkega vejevja, protja in enakih stvari, da bi s tem pospešili rast drevesu. Ali take in enake tvarine imajo zelo malo redilne moči v sebi; razen tega pa nastanejo mnogovrstni škodljivi nasledki ob takem ravnanji. Ker omenjene stvari le polagoma prhnijo in se zatorej prostor, ki ga zavzamejo, vedno manjša, pregiblje se vedno zemlja, ki leži nad iverjem, protjem i. dr. Tla se toliko bolj znižavajo, kolikor dalje gre oprh in se prostor lesenih delov manjša. Posajeno sadno drevo se mora nehote takisto posedati in vsled tega stoji pregloboko, in zadenejo ga vsi škodljivi nasledki, ki prihajajo od globokega sajenja. Tudi se lahko prigodi, da začno koreninice gniti: kajti navadno se nahajajo po lesenih predmetih, ki se polože dnu jame,

gobe in zajedalke, katere preidejo potem po navadi na koreninice in jih uničijo. Marsikatero mlado drevo je žalovalo in marsikatero se je tudi posušilo. Kaj je bilo pač? Gobe, ki so se zaredile po koreninicah, opustošile so lepo drevje. Naj se torej opusti slaba navada; kajti pričakovana velika korist izpremeni se navadno v zelo škodljive nasledke.

* Kako se slive ali češplje do pomladi ohranijo. Slive ali češplje pobero se z drevesa kak suh in solnčen dan. Skrbno naj se potrgajo samo zrele, a vender ne mehke češplje. Odtrgan sad naj bode kakih 36 ur v suhem prostoru, da se izhlapi. Sedaj se denejo češplje v nov in suh lončen lonec. Lonec mora biti zelo suh, in ga je pred porabo skrbno zbrisati. Češplje se denu z otrobi ali z moko vred tako v lonec, da so repki obrnjeni proti dnu, da se nobena češplja lonca ne tišči in tudi druga druge ne. Kader je lonec napolnjen, zaveže se z pergamentnim papirjem in potem z mehurjem. Lonec je potem shraniti v suho in hladno shrambo, kjer ne more mraz do njega. Kadar se češplje rabijo, opero se ter drže v kakem situ nad soparom vrele vode, vsled česar dobijo obliko, kakor da bile ravnokar odtrgane.

* Drevesni rak. Te bolezni ne odpraviš niti s tem, da rano močno obrežeš, niti s tem, da jo zamažeš. S tem le povekšaš rano, da se drevo poprej posuši. „Pred tremi leti imel sem,“ tako poroča nekdo v nemškem listu „Thier-Borse“ „jako bolno jablano. Vsa sredstva, katera sem poskušal, niso nič pomagala. Privezal sem z žico po dolgem v rano tako velik kosten iz desek, da je bilo ostalo mej drevesnimi ranami in deblom vsaj 5 $\frac{1}{2}$ prostora. Ta kosten napolnil sem s prstjo, katero sem dobro stlačil. Lani sem kosten odstranil, rano prsti očistil in nisem več zapazil rakovitih izrastkov, robovi rane so bili gladki in zdravi, rana se je jela zaraščati. Rana se dalje zarašča, in nadejem se, da se letos zavsem zaraste. Seveda jamčiti ne morem, da bi to sredstvo vselej pomagalo, priporočam pa vendar gospodarjem, da je poskušajo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 202. Ravno v tem kraji (glej 201. vprašanje) misli nekdo napraviti majhen ribnjak, poleg njega pa stan za gosi in race. Ni li lega prenizka za te živali? (L. V. v N.)

Odgovor: Lega, bodisi nad morjem, ali nad kakim drugim krajem, menda vendar ne vpliva na uspevanje rac in gosi. Ako dotičnik naredi ribnjak, naredi ga gotovo zarad ribje reje, in če postavi poleg njega stan za gosi in race, pa stori tako, kakor če bi postavil kozla za vrtnarja.

Vprašanje 203. V moji šolski drevesnici sem letos imel toliko listnih uši, da drevje celo leto kar nič ni raslo. Ako se bodo dalje tako godilo, bode ves moj trud zamanj in ne bode mi mogoče vzgojiti nobenega drevesa. Ali je kaj pomoči in kaj naj naredim? (G. L. v Pr.)

Odgovor: Proti listnim ušem rabi se mnogo sredstev. Prav dobra je močna tobačna voda, ki jo je nesti v drevesnico in potem vanjo vršičke drevesne pomakati. Listne uši se nahajajo namreč le po neolesenelih poganjkih (vršičkih). Vsaka uš mora biti s tobačno vodo pomočena, drugači ne pogine. Razen tega je še mnogo drugih kemijskih sredstev, ki imajo pa to veliko napako, da le tedaj ugonobijo mrčes, ako so dovolj močna, če so pa močna, škodljivijo zopet rastlini. Tudi v naši drevesnici v Ljubljani imamo listne uši, kar ni čuda, kajti vsi nasadi sadnega drevja v Ljubljani in okoli Ljubljane kar mrgole od listnih in krvnih uši. V naši drevesnici, katera ima sedaj nad 60.000 mladih dreves, ni nobeno drugo sredstvo pomagalo, kakor tobakova voda in da smo vse uši z roko pomečkali — na videz delo, ki se ne da zvršiti, pa se vendar da. Precej pomladi je gledati po ušeh ter jih pridno mečkati, potem se pa ne zaplode tako močno, da ne bi jih bilo moči zatreti. Paziti je pa na uši od pomladi do jeseni. Uši, če tudi samo eno, zapaziti je na drevju takoj. Gledati je namreč na zavito listje in na mravlje. Ako je kak list na vršičku le malo zavit, ta je uže sumen. Pogledati je precej pod list. Na drevju, po katerem lazijo mravlje, gotovo so uši. Če greste torej vsak teden po dvakrat ali trikrat mimo vseh dreves in, kjer kako uš zapazite, precej jo umorite, opravili boste to delo z majhno zamudo dobro, pri tem se pa obvarovali velike škode. Majhni, rdeči in črno-pikčasti brošči, ki jih imenujemo polonice ali pikopolonice, so kaj koristni, ker preganjajo in jedo listne uši.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

193.

Aukland. Vojska domačinov z Angleži. Povrnitev na Češko.

Zlati rudniki v Otagu so privabili cele čete Angležev z Anglije in Avstralije, tudi z Melbourne po srečo. Skoro 4000 diggerjev se je naletelo v ta kraj. Zlato polje je merilo do 50.000 akrov, in zlata je bilo toliko, da je orožena eskorta spremljala vsakih štirinajst dni z zlatom obložene vozove v Dunedin. V teh končinah so živeli nekdanji orjaški ptiči, povsodi sem dobival njihove kosti, v Dunedinu pa sem videl ogromno ptičjo okostnico čez 14 črevljev visoko. Gojzdne zverine tu ni, in tudi domača žival je zelo slaba, mršava.

Čez kaj časa sem odplul z Otaga ne parniku „Erwin“ preko ožine Cookove na Severni otok v Auckland. Severni otok ima razkošno podnebje, rodovito zemljo, dosta vode, tako da tu razno sadno drevje dobro raste, in tudi drugi razni sadeži dobro uspevajo. Po gozdih ni

nevarne zverine, in zemlja obeta naselnikom sijajno bodočnost. Tu pa tam izvirajo tudi topli vreli. Znotraj otoka so se stisnili domačini, ki se ukvarjajo s poljstvom, živinarstvom in pobrežno plavbo.

Za mojega prihoda je trajala tu še krvava vojska domačinov z Angleži, in ni bilo varno v notranje predele se spustiti. Šel sem pogledat samo Opotik in Taranaki, kjer stanujejo večinoma Angleži in prijateljski Maori. Ti Maori so krotki ljudje. V Taranaku sem se pogovarjal z nekaterimi načelniki maorskimi, ki so prav dobro poznavali evropske razmere. Tudi sem dobil tu angleške novine, katere Maori prav radičitajo. Sicer pa imajo tudi domačini lastno svojo tiskarno, v katerej se tiskajo dvoje novine v maorščini. Maorščina je narečje polineškega jezika.

Na zahodnej strani severnega otoka prebiva najmočnejše pleme maorsko „Hau-Hau“, katero se v boju z Angleži najbolje drži. Krvave te spopadke je povzročila naslednja prigodba. Pred leti so se stisnili domačini v sredino otoka, izvolili si kralja in sodnike, da bi od tu zemljo svojo branili proti rastočemu navalu angleških doselnikov. Dogovorili so se, da nima noben domačin Angležu za nobeno ceno niti pedi zemlje prodati. Tudi za vlado angleško se nima nobeden brigati, ker guvernement tako nič ne skrbi o blagru Maorov. Kmalu na to je umrl prvi načelnik maorski, in je pustil po sebi mladega sina, katerega so izročili v varstvo staremu glavarju, ki je imel stolico v Taranaku. Angleški guverner George Grey je znal omenjenega varuha hitro pridobiti za svoje načrte, in ker je vedel, da rad pije, vabil ga je pogosto k sebi v goste in napajal z žganjem tako, da mu je bil stari glavar udan z dušo in telesom.

Kmalu potem ko je umrl kraljevi varuh, izkazal se je guvernement s pismom, od samega glavarja podpisanem, da mu gre 6000 akrov najlepše zemlje v provinciji Taranaku. Te pogodbe niso hoteli Maori potrditi, češ, da je glavar prodal zemljo brez privoljenja svojega plemena. Pognali so zeljemerce, ki jih je poslal guvernement, da bi zemljo odmerili in v angleško last vzeli. Radi tega se je vnela vojska, katero sta obe stranki dolgo trdovratno vodili. Guvernement je nabiral po Avstraliji prostovoljce, vsakemu je obljubil za nagrado 60 akrov sveta, ali slabo so se odzivali tej ponudbi. Slednjič je bila Angleška primorana poslati na bojišče proti Maorom in njihovim utrdbam znatno silo regularne vojne.

Vkljub vsemu temu ni imela Angleška sreče v teh krvavih spodadkih, ki so se prigajali na raznih mestih. Maori so se branili junaški, kajti zaslanjale so jih nepristopne gore. Razen tega so jim pomagale tudi utrdbe na višinah in ob vodah, in Angleži se jih niti z groznimi izgubami niso mogli polastiti. Bil se je tu civilizovan divjak za sveto svojo pravo, za svojo narodnost, kakor narod naobražen, in branil se je obupno v tej besnej vojski, katera je grozila pogubo narodnemu njegovemu bitju.